

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ

για το Μάθημα των Θρησκευτικών στη Δημόσια Εκπαίδευση

1. Το Τμήμα Θεολογίας στο πλαίσιο του διαρκούς ενδιαφέροντός του για το Μάθημα των Θρησκευτικών (στο εξής ΜτΘ) και με αφορμή τις πρόσφατες σχετικές συζητήσεις θεωρεί ως θεσμικό του χρέος, άρρηκτα συνδεδεμένο με την επιστημονική, εκπαιδευτική και πνευματική ταυτότητα και αποστολή του, να επαναδιατυπώσει τις θεμελιώδεις θέσεις του γύρω από τον χαρακτήρα και τη θέση του Μαθήματος στη Δημόσια Εκπαίδευση, ελπίζοντας να συμβάλει στη διεξαγωγή ενός νηφάλιου και γόνιμου περί του θέματος αυτού διαλόγου.
2. Το ΜτΘ, ως μάθημα διαχρονικό και οργανικά ενταγμένο στην υποχρεωτική Δημόσια Εκπαίδευση, δομείται πάνω στις αρχές των επιστημών της Θεολογίας, της Κοινωνιολογίας, της Ψυχολογίας και αξιοποιεί τις σύγχρονες μεθόδους της Παιδαγωγικής με τη συνδρομή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών. Το ΜτΘ δεν υποχρεώνει τον μαθητή να ενστερνιστεί άκριτα τις θέσεις που διατυπώνονται στο εν λόγω μάθημα. Οι στόχοι του, όπως και όλων των υποχρεωτικών μαθημάτων που συγκροτούν τα Αναλυτικά Προγράμματα της Εκπαίδευσης, καλύπτουν τις τρεις μαθησιακές περιοχές, τη γνωστική, τη συναισθηματική και την ψυχοκινητική. Πρόκειται, συνεπώς, για ένα μάθημα παιδείας, γνώσης και καλλιέργειας ήθους.
3. Το ΜτΘ συμβάλλει καθοριστικά στην εξοικείωση των μαθητών με το πνευματικό, πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον εντός του οποίου ζουν οι μαθητές και κατ' επέκτασιν στην ομαλή ένταξή τους σε αυτό, αναδεικνύοντας τη θρησκευτική γνώση σε σημαντικό αγωγό πρόσληψης και εργαλείο κατανόησης της πραγματικότητας. Ανεξάρτητα από τη θρησκευτική ή μη ταυτότητα των μαθητών, αυτή η εξοικείωση και ένταξή τους προϋποθέτει κατ' αρχήν τη γνωριμία τους με την Ορθόδοξη Παράδοση, η οποία είναι συνυφασμένη με την ιστορία αλλά και το παρόν αυτού του τόπου και εξακολουθεί να αποτελεί βασικό συστατικό της πολιτισμικής φυσιογνωμίας του. Ο μαθητής, σταδιακά και ανάλογα με τη δεκτικότητα κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας, καλείται να γνωρίσει τα γραπτά κείμενα, τα καλλιτεχνικά και ευρύτερα πολιτισμικά μνημεία (ποίηση, ζωγραφική, αρχιτεκτονική, μουσική), καθώς και τις ηθικές και κοινωνικές αξίες, που αποτυπώνουν αυτή την Παράδοση στο πέρασμα των αιώνων. Ταυτόχρονα, ο μαθητής προσεγγίζει και διερευνά τη λειτουργία της

Ορθόδοξης Παράδοσης ως ισχυρού στοιχείου συνοχής του κοινωνικού σώματος και παράγοντα διαμόρφωσης συλλογικής ταυτότητας, ηθικών κριτηρίων, νοοτροπιών και συμπεριφορών. Επιπλέον, ο μαθητής γνωρίζει και επεξεργάζεται με κριτικό τρόπο διαχρονικά, πανανθρώπινα αλλά και ιδιαιτέρως επιτακτικά σήμερα αιτήματα, που εμπεριέχονται στη βιβλική διδασκαλία καθώς και τις μεταγενέστερες εμπειρικές προσλήψεις και εμπεδώσεις, όπως είναι η αγάπη, η ελευθερία, η αξιοπρέπεια, η ισότητα, η αποδοχή και ο σεβασμός του άλλου, η αλληλεγγύη, η αυτοθυσία, η ολιγάρκεια, η ευθύνη για το περιβάλλον και όλη την οικουμένη.

4. Η εμβάθυνση στην εντόπια πνευματική κληρονομιά εκτείνεται στην απαραίτητη ανάδειξη των κοινών καταβολών που συνδέουν όλο το φάσμα του Χριστιανικού κόσμου. Ειδικότερα οι μαθητές καλούνται να γνωρίσουν και να αξιολογήσουν κριτικά και άλλες χριστιανικές παραδόσεις, ιδιαίτερα δε τον Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό. Επιπλέον, το ΜτΘ επιδιώκει την εξοικείωση των μαθητών με την εκφραστική ποικιλία του θρησκευτικού φαινομένου και, κυρίως, με τις εκφράσεις του εκείνες που ιστορικά και γεωγραφικά συνδέονται με την ιστορία και τη σύγχρονη πραγματικότητα αυτού του τόπου, όπως για παράδειγμα ο Ιουδαϊσμός και το Ισλάμ. Αυτή η γνώση αφενός προσφέρει στους μαθητές μια εικόνα του πολύχρωμου ψηφιδωτού των διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων και αφετέρου συμβάλλει στην αμοιβαία γνωριμία και προάγει το αίτημα της ειρηνικής συμβίωσης μελών διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων, χωρίς συγκρητιστικές απλουστεύσεις, εντάσεις ή αποκλεισμούς. Το αίτημα αυτό καθίσταται εξαιρετικά επιτακτικό ιδιαίτερα σήμερα, εξαιτίας της αναβίωσης ολοκληρωτικών, ρατσιστικών και ξενοφοβικών ιδεολογιών και συμπεριφορών, καθώς επίσης και εξαιτίας της συνεχούς ροής και εγκατάστασης στη χώρα μας μεταναστών και προσφύγων με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές.

5. Σύμφωνα με την επιστημολογική του φυσιογνωμία το ΜτΘ μελετά κριτικά τη θρησκεία ως διαχρονική πηγή πολιτισμού, υπαρξιακού και κοσμοθεωρητικού νοήματος και κοινωνικής συνοχής. Δηλαδή, αντιλαμβάνεται τη θρησκεία ως μοχλό της δυναμικής πορείας της ανθρώπινης ιστορίας αλλά και σημαντικό παράγοντα για τον αυτοπροσδιορισμό και την αυτοπραγμάτωση κάθε ανθρώπου. Έτσι, ενθαρρύνει τους μαθητές να διακρίνουν τη θετική συμβολή των θρησκειών και των φιλοσοφικών πεποιθήσεων σε μείζονα και διαχρονικά ζητήματα όπως είναι ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής, η περιφρούρηση της αξιοπρέπειας και της αυταξίας του προσώπου, η ενεργός και ανιδιοτελής συστράτευση για την ανακούφιση του πάσχοντα συνανθρώπου ή λαού, η προστασία του περιβάλλοντος κ.α. Παράλληλα, το ΜτΘ βοηθά τους

μαθητές να αναπτύξουν την κριτική και αυτοκριτική τους σκέψη απέναντι σε ποικίλες ψυχοκοινωνικές παρενέργειες και πολιτικές καταχρήσεις της θρησκευτικότητας, όπως για παράδειγμα η υποκρισία, η τυπολατρία, ο φανατισμός, η μισαλλοδοξία, ο προσηλυτισμός, ο ακραίος φονταμενταλισμός και οι εκδηλώσεις βίας.

6. Το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, όπως και τα άλλα ομόλογα Πανεπιστημιακά Τμήματα της χώρας, καταρτίζει θεολόγους στελέχη της Δημόσιας Εκπαίδευσης, ικανά να ανταποκρίνονται στις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις ενός Μαθήματος ανοιχτού προς την κοινωνία, διαλεκτικού και πολυσυλλεκτικού που, αξιοποιώντας την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, αντιμετωπίζει τους μαθητές ως δρώντα κοινωνικά πρόσωπα που κατακτούν συγκεκριμένες και αξιολογούμενες γνώσεις. Πρόκειται για ένα Μάθημα το οποίο έχει ως κέντρο τη σπουδή της Ορθόδοξης Παράδοσης και παράλληλα προσεγγίζει άλλες χριστιανικές παραδόσεις, θρησκείες και φιλοσοφικές αντιλήψεις και, υπερβαίνοντας τη μονοφωνία, ενθαρρύνει τον πνευματικό προβληματισμό, τον διάλογο και την κριτική σκέψη, επιδιώκει να αναδείξει τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα των θρησκειών, καλλιεργεί την κοινωνική ευαισθησία των μαθητών και προσφέρει σε αυτούς τα αναγκαία κεντρίσματα για να διαμορφώνουν ηθικά κριτήρια και σύστοιχες στάσεις ζωής.
7. Σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη για το Νέο Σχολείο, η γνώση για τις θρησκείες αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα μιας δημόσιας ποιοτικής εκπαίδευσης, η οποία σκοπό έχει μεταξύ άλλων να καλλιεργήσει την δημοκρατική συνείδηση του πολίτη, να ενισχύσει το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η αρμονική συνύπαρξη των πολιτών σε περιβάλλοντα θρησκευτικής ετερότητας αποτελεί σήμερα αναγκαιότητα. Για τους παραπάνω λόγους θεωρούμε ότι η υποχρεωτικότητα του ΜτΘ σε συνδυασμό με την ποιοτική αναβάθμιση του Μαθήματος είναι αναγκαία για την ελληνική και ευρύτερα ευρωπαϊκή πραγματικότητα των αντιφάσεων και της πολυπολιτισμικότητας. Συνεπώς, το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ ενισχύει κάθε προσπάθεια αναβάθμισης του ΜτΘ στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Γι' αυτό και έχει υποστηρίξει επιστημονικά ότι τα νέα Προγράμματα Σπουδών, τα οποία έχουν ήδη ολοκληρωθεί υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, βρίσκονται στη σωστή κατεύθυνση, στο μέτρο που ανταποκρίνονται στα παραπάνω χαρακτηριστικά και υπηρετούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις στοχεύσεις του.